

МІЖНАРОДНИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКО-АВСТРІЙСЬКИХ ВІДНОСИН НАПРИКІНЦІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Дацків Ігор Богданович

д.іст.н., професор, професор кафедри
міжнародних відносин та дипломатії

Гродський Сергій Вікторович

к.е.н., доцент, доцент кафедри
міжнародних відносин та дипломатії

Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль, Україна

Посилення зацікавленості до дослідження українсько-австрійських взаємовідносин у новітній геополітичній системі стало закономірною вимогою часу. Зокрема й через те, що зовнішньополітичний курс «багатовекторності», характерний для перших десятиліть незалежності, на нинішньому етапі все більшою мірою не відповідає своїм основним функціям і демонструє усе меншу спроможність ефективно відповідати на актуальні виклики, зокрема у ході вирішення та усунення насущних питань міждержавних, міжнародних та міжнаціональних відносин.

Метою нашої публікації є аналіз процесу становлення та розвитку українсько-австрійських міждержавних відносин у політичній торговельно-економічній та культурній сфері протягом 1990-х рр. ХХ ст.-початку ХХІ ст. як найбільш результативної та масової форми спілкування між обома країнами.

З моменту прийняття Декларації про державний суверенітет в 1990 р. Україна виявила прагнення долучитися до участі у побудові спільного «європейського дому», намагаючись розвивати плідну співпрацю з усіма країнами континенту.

Нині молода українська держава проходить складний етап формування зовнішньополітичного курсу, який був започаткований Декларацією про державний суверенітет України 16 липня 1990 року. Основні віхи цього курсу

були накреслені у «Основних напрямках зовнішньої політики України», ухвалених 2 липня 1993 року. До пріоритетних завдань зовнішньої політики України було віднесено розвиток двосторонніх міждержавних відносин та інтеграцію до європейських структур. При цьому значну увагу було зосереджено на розвитку взаємовідносин із сусідніми країнами та стратегічними партнерами. Хоча Австрійська Республіка не має безпосередніх кордонів з Україною, двостороннє співробітництво Австрії й України набирає характерологічного значення, оскільки ці обидві держави поєднує географічна, історична та культурна близькість. Окрім цього, проголошений та неухильно впроваджуваний курс на без'ядерність України зближує її з Австрійською Республікою, яка згідно своєї Конституцією з 1955 року являється нейтральною країною [1, с. 267-268].

Треба зауважити, що наша спільна історія починається не лише на межі 1991-1992 рр. Австрія й Україна тісно пов'язані між собою ще з періоду правління монархії Габсбургів – землі Східної Галичини та Північної Буковини були частинами монархії цієї династії. Відкриття посольства 30 років тому поклало початок інтенсивним відносинам на всіх рівнях. Саме значні історичні зв'язки, особливо з Буковиною та Галичиною призвели до сильної культурної присутності Австрії в Україні [2].

Великі можливості для розвитку двостороннього співробітництва відкрило проголошення незалежності України. Цікаво, що існує деяка неузгодженість щодо питання визнання Австрією України як незалежної держави. За однією версією, – Австрія – єдина держава, яка не зробила формального дипломатичного визнання України, оскільки вважала, що факт членства України в ООН та ряді інших міжнародних організацій свідчить сам по собі про існування України як суб'єкта міжнародної політики, тобто відбулося визнання де-факто. З іншого боку – офіційно подається дата визнання України – 15 січня 1992 року. Дипломатичні відносини між державами було встановлено через дев'ять днів, а генеральне консульство Австрії, яке було відкрите ще 1 грудня 1991 року, було перетворено на Посольство Республіки

Австрії в Україні. Першим послом незалежної України в Австрії став Ю. Костенко, який 10 червня 1992 р. у віденському палаці Гофбург вручив Президенту Австрійської Республіки Курту Вальдгайму свої вірчі грамоти. Наступним кроком стало відкриття консульського відділу українського посольства в Австрії, що відбулося 3 серпня 1992 року. Політичні взаємозв'язки на вищому рівні є однією з ключових складових двосторонньої угоди. Від їхнього піднесення багато в чому залежить розвиток економічної співпраці, саме вони покликані заохочувати та регулювати різносторонні взаємини [3].

Слід наголосити, що зовнішньоекономічна взаємодія є вагомим індикатором стану двосторонніх взаємин. Взаємодія Республіки Австрія та України на державному рівні має хоч і не тривалу, але досить насичену історію. Значну роль в цьому контексті відіграє торгівельно-економічна співпраця обох країн. Відтак, дослідження цієї сфери відносин є вкрай важливим для того, щоб повністю осягнути усі тонкощі українсько-австрійської міждержавної взаємодії.

Наприклад у січні 1993 р. для розвитку торговельно-економічних зв'язків з українського боку було засноване Бюро Торгового радника Посольства Австрії в Україні. Дана інституція відзначилась тим, що видавала систематично 3-5 разів на рік економічний бюлетень «Австрія», в ньому подавалася інформацію про австрійські підприємства та фірми, котрі хочуть в Україні вести свій бізнес. Це допомагало австрійським бізнесменам і підприємцям встановлювати зв'язки не лише з діловими колами Києва, а загалом в усіх регіонах України [4, с. 101].

Економічна співпраця між Україною й Австрією проходила в декілька етапів. Після втечі В. Януковича та перемоги Революції Гідності втечі В. Януковича розпочався четвертий етап торговельно-економічної співпраці. «Нове керівництво України відновило переговори щодо Угоди про асоціацію з ЄС, а вже 21 березня 2014 р. прем'єр-міністр України А. Яценюк підписав політичну частину Угоди у Брюсселі. 3 квітня 2014 р. в односторонньому порядку розпочав свою роботу режим автономних торговельних преференцій ЄС для України в рамках поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі

України з Євросоюзом. 27 червня 2014 р. у Брюсселі Президент України П. Порошенко підписав заключну – економічну – частину Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. 16 вересня 2014 р. був прийнятий Закон України про ратифікацію Угоди про асоціацію України з ЄС, паралельно Угода була ратифікована Європейським Парламентом. 29 вересня 2014 р. Рада ЄС визначила дату для початку дії ЗВТ. Проте економічне становище України погіршилося, оскільки АР Крим та ОРДЛО були окуповані військами російської федерації. Суттєво знизився обсяг імпорту товарів з Австрії» [5, с. 237]. Однак торговельно-економічна співпраця Австрійської Республіки та України має частково оптимістичні перспективи. Підприємці Австрії ще з періоду проголошення нашою державою незалежності виявляли до України не аби який інтерес.

Якщо говорити про культурний аспект, то варто відмітити, що Посольство України тісно співпрацює з українською громадою в Австрії. Здійснюється підтримка діяльності українських шкіл, проведення культурно-мистецьких заходів, відзначення різноманітних свят і пам'ятних дат які стосуються української історії, а також впорядкування місць поховань визначих українців на території Республіки Австрії.

Після широкомасштабного вторгнення росії, Австрійська Республіка теж робить внески у Фонд миру Євросоюзу, проте через свій нейтралітет фінансує лише нелетальні речі, так, наприклад, захисне спорядження. Про це заявив федеральний канцлер Австрії К. Негаммер на саміті Євросоюзу в Брюсселі. Він зазначив: «Ми займаємо тут дуже чітку позицію, ми – нейтральна країна. У так званому Фонді миру ми завжди конструктивно утримувалися. Це означає, що ми також робимо внески, але не на зброю і боєприпаси, а на захисне спорядження» [6]. Канцлер також прокоментував перспективу надання збройної підтримки Україні Австрією.

Натомість Президент Національної ради Австрії В. Сobotка заявив про бажання його держави очолити міжнародну коаліцію з надання гуманітарної допомоги нашій країні. Про це він заявив на Конференції спікерів Стратегії

Європейського Союзу щодо Дунайського регіону

Очільник австрійського парламенту наголосив «Австрія зараз надає Україні гуманітарну допомогу за різними напрямками, зокрема, підтримуючи рятувальні служби та пожежні команди. Також важливим напрямком, який потребує посилення, є прийняття на лікування та реабілітацію українців, постраждалих внаслідок війни» [7]. В. Сobotка також зауважив, що завдяки конструктивному утриманню нейтральної Австрії ЄС може надавати Україні підтримку у військовій сфері.

Загалом, можна констатувати, що у політичній сфері Австрія усіляко підтримує відновлення територіальної цілісності України та дотримується режиму санкцій проти росії. Між двома державами посилюється співпраця в науково-освітній сфері, з 2014 р. все більш інтенсивною стає культурно-гуманітарна взаємодія України та Австрії. Однак Австрія не є безумовним прихильником членства України в ЄС, її політична еліта побічно виступає за постійний нейтралітет України, що суперечить закріпленому в Конституції України положенню про пріоритетність європейської та євроатлантичної інтеграції. Австрія є важливим партнером України, але ще багато потрібно зробити для того, аби українсько-австрійські взаємовідносини повною мірою відповідали динамічним змінам як у Європі та у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сафар'янс Є. Україна та Австрійська Республіка: співробітництво в європейському інтеграційному процесі // Український історичний збірник 2016. Вип. 18. С. 267-276.
2. 25 років з дня встановлення дипломатичних відносин між Україною та Австрією. URL: austria.dp.ua/25-rokiv-z-dnya-vstanovlennya...
3. Українсько-Австрійські політичні відносини на вищому рівні: через минуле до майбутнього. URL: ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2001/12/articles/21.pdf
4. Хименець В. Українсько-австрійські відносини: політичний та економічний аспекти // Науковий вісник Дипломатичної академії України.

Вип.9. К., 2003. С. 97–110.

5. Сафар'янс Є. Торгівельно-економічні відносини Австрії та України / Міждисциплінарні гуманітарні студії. № 3. К., 2017. С. 226–241.

6. Укрінформ. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3821568-avstria-cerez-fond-miru-es-finansue-zahisne-sporadzenna-dla-ukraini-kancler.html>

7. Австрія готова очолити гуманітарну коаліцію для України // URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3842001-avstria-gotova-ocoliti-gumanitarnu-koaliciu-dla-ukraini.html>